

แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

Guidelines for Developing Community Leaders' Potential in Village Development Sufficiency Economy of Sangkom District Udonthani Province

วาสนา ลาดสุวรรณ¹, กฤตติกา แสนโภชน²

Wasana Ladsuwan¹, Krittikar Sanphosh²

Received: 18 มีนาคม 2565 Revised: 21 เมษายน 2565 Accepted: 25 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

วิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี 2) กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1) ศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี จำนวน 210 คน ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบน ระยะที่ 2 กำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Master Student of Arts Program, Program in Development Strategy, Udon Thani Rajabhat University, Thailand; e-mail: ladsuwanwasana@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; Associate prof. Dr., Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

พอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ผู้ที่ให้ข้อมูลหลักผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเอง 6) ด้านการบริหารสังคม

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารตนเองและ ด้านการบริหารสังคม กิจกรรมการพัฒนา มีทั้งหมด 18 โครงการ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาศักยภาพ, ผู้นำชุมชน, การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to study the problem of developing community leaders' potential in village development sufficiency economy; and 2) to formulate guidelines for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The research was carried out in 2 main phases. Phase 1: studying the problem of developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The samples were 210 community leaders of Sangkom District. The research instrument was a questionnaire and the collected data were analyzed by percentage, frequency, mean and standard deviation. Phase 2: formulating the guidelines for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy of the same district. The target group was 30 executives in the developing community leaders' potential in village development sufficiency economy. The research instrument was a structured interview guide and the data were summarized for the overview summary.

The results showed that: 1. overall, it was found that the mean realistic condition expected to have been lower than the expected condition in all 4 aspects. the overall was ranking from the high to lower mean scores: 1) health service inequality, 2) land ownership inequality, 3) education inequality and 4) income inequality; 2. the guideline formulation for developing community leaders' potential in village development sufficiency economy consists of principles, objectives, development activities, indicators and assessments method which has a total of assessments as follows: the guidelines to reduce inequality in all 6 areas, including: 1) understanding of sufficiency economy philosophy; 2) work process structure; 3) community management; 4) administration; 5) self-management; and 6) social administration. There are altogether 18 development activities in total.

KEYWORDS: Guidelines for developing potential, Community leaders, Village development sufficiency economy

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงมหาดไทยได้มอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชนดำเนินงานโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และภาคีการพัฒนา ให้มีการเรียนรู้ในการดำเนินงานตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจถูกต้องชัดเจน และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีอยู่ มีกิน พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้มอบหมายให้จังหวัดศึกษาทำความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ถูกต้องชัดเจน และส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน ให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในขณะเดียวกันนั้น จังหวัดอุดรธานีได้ส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนและภาคีการพัฒนา ให้มีการเรียนรู้หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจถูกต้องชัดเจน และนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ครอบครัว หมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีอยู่ มีกิน พออยู่ พอกิน พึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจึงได้จัดให้มีการประกวดหมู่บ้านพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นระดับจังหวัดเป็นประจำทุกปีมาตั้งแต่ปี 2550 จนถึง

ปัจจุบัน โดยได้ดำเนินการคัดสรรหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2563 เป็นการดำเนินการภายใต้กิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน และดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี 2563 (การพัฒนาชุมชน, 2554)

จังหวัดอุดรธานี มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งหมด 1,868 หมู่บ้าน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 165 หมู่บ้าน แยกเป็นระดับ พออยู่ พอกิน จำนวน 113 หมู่บ้าน ระดับ อยู่ดี กินดี จำนวน 36 หมู่บ้าน ระดับ มั่งมี ศรีสุข จำนวน 16 หมู่บ้าน อำเภอสร้างคอมมีทั้งหมด 53 หมู่บ้าน และเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 42 หมู่บ้าน ในปี 2563 มีอำเภอภายในจังหวัดอุดรธานี ส่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” เข้าพิจารณาคัดเลือกในระดับจังหวัด จำนวน 20 หมู่บ้าน และหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด จะได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้เข้าเฝ้าฯ และรับโลรางวัลพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากผลการประกวด ปรากฏว่า หมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ได้แก่ 1. บ้านดอนยางเดี่ยว หมู่ที่ 10 ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน 2. บ้านโนนสมบูรณ์ หมู่ 6 ตำบลหนองอ้อ และ 3. บ้านนาไชยพอง หมู่ 6 ตำบลนาสะอาด อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นเพียงบางส่วนของจังหวัดอุดรธานีซึ่งมีทั้งหมด 1,868 หมู่บ้าน ที่ได้รับรางวัลนั้นหมายถึงหมู่บ้านต้องมีการพัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความยั่งยืน และรักษาสภาพการพัฒนาของหมู่บ้านให้ยืนยาวตลอดไป ต้องอาศัยผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ มีความเข้มแข็ง และมีภาวะการณ์เป็นผู้นำ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, 2554)

จากแนวคิดดังกล่าวและด้วยเหตุผลในเชิงนโยบายและแนวคิดที่จะพัฒนาจากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นพัฒนากรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสร้างคอม และได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็งประชาชนพึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน และสามารถเป็นแบบอย่างในการพัฒนาให้แก่หมู่บ้านและชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี จำนวนทั้งสิ้น 210 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกจากประชากรทั้งหมดจำนวน 210 คน

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและตัวแทนสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Method) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

ส่วนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับระดับปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี เป็นมาตราส่วน (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Method) ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและวิธีการสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ดำเนินการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามกรอบเนื้อหาที่สังเคราะห์จากขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลและหาคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี แล้วตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน ในการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยการนำข้อคำถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเห็น และผู้วิจัยได้นำคะแนนผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อคำถามหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ข้อคำถามมีค่า 1.00 ทุกข้อแปลผลว่าใช้ได้ แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว มาทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

แบบสัมภาษณ์แบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของจังหวัดอุดรธานี ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นที่ถามทั้งประเด็นหลักและประเด็นย่อย แล้วนำมาปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และชี้แจงเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชื่อเรื่องการวิจัย วัตถุประสงค์ ในการเก็บ

รวบรวมข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การเก็บข้อมูลที่เป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัย โดยภาพรวม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยหลังจากเก็บข้อมูลแบบสอบถามเมื่อได้รับแบบสอบถามที่ตอบแล้วได้กลับมา ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในการอภิปรายผล ของระดับปัญหาในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำผลข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อสรุปตามประเด็น การบันทึกการสัมภาษณ์มาเรียบเรียง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล การวิเคราะห์หลังวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปเนื้อหาเป็นภาพรวม

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบจากการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาค้นพบปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 192 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61.90 มีอายุระหว่าง ระหว่าง 36 – 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 61.40 มีสถานภาพสมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 60.50 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 95.20 อาชีพ เป็นเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 71.90 ปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเอง 6) ด้านการบริหารสังคม รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน	ระดับปัญหา		แปลผล
	($\bar{X}$)	S.D.	
1. ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.36	0.825	ปานกลาง
2. ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน	3.34	0.820	ปานกลาง
3. ด้านการบริหารจัดการชุมชน	3.27	0.839	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารตนเอง	3.05	0.835	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารสังคม	3.03	0.913	ปานกลาง
6. ด้านการบริหารงาน	3.20	0.747	ปานกลาง
รวม	3.21	0.829	ปานกลาง

2. ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน 4) ด้านการบริหารงาน 5) ด้านการบริหารตนเองและ 6) ด้านการบริหารสังคม มีกิจกรรมการพัฒนา มีทั้งหมด 18 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษาดูงานการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้นำชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 2) โครงการส่งเสริมผู้นำชุมชนปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) โครงการผู้นำชุมชนตัวอย่างที่สามารถน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวัน 4) โครงการเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรเพื่อรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้นำชุมชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 5) โครงการพัฒนาโครงสร้างและกระบวนการทำงานของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความชัดเจน 6) โครงการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานของผู้นำชุมชนให้มีความชำนาญ 7) โครงการพัฒนาผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมืออาชีพ

8) โครงการพัฒนาภาวะผู้นำชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่องาน 9) โครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ 10) โครงการเพิ่มพูนทักษะการทำงานเป็นทีมผู้นำชุมชน และการวางแผน การแก้ไขปัญหา 11) โครงการสนับสนุนให้ผู้นำชุมชนมีการควบคุมและประเมินผลงานอย่างต่อเนื่อง 12) โครงการคัดเลือกผู้นำชุมชนดีเด่น มีการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง 13) โครงการพัฒนาบุคลิกภาพดี ของผู้นำชุมชน 14) โครงการส่งเสริมคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม สำหรับผู้นำชุมชน 15) โครงการปลูกฝังระเบียบ วินัยในตนเองของผู้นำชุมชน 16) โครงการพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ที่ดีของผู้นำชุมชนมีมนุษย์สัมพันธ์ 17) โครงการพัฒนาผู้นำประชาธิปไตยในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง และ 18) โครงการพัฒนาคุณสมบัติของผู้ให้การปรึกษา (Counselor) แก่ผู้นำชุมชน

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีข้อค้นพบที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล 2 ประเด็นดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.829) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ 1) ด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.825) 2) ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.820) 3) ด้านการบริหารจัดการชุมชน ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.839) 4) ด้านการบริหารงาน ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = 0.747) 5) ด้านการบริหารตนเอง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.835) 6) ด้านการบริหารสังคม ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.913) ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางอาจเนื่องมาจากปัญหาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนที่แตกต่างกัน ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธนี ตูเล๊ะ (2561) ศักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ในจังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพของผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.70) เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = 0.73) ความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคมในจังหวัดนราธิวาสอยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X}$ = 3.39, S.D.= 0.61) คักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถร่วมกันพัฒนาการจนถึงความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคมในจังหวัดนราธิวาส ได้ร้อยละ 52.10 (R^2 = 0.521) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส โคตะยนต์ (2554) ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง“อยู่เย็น เป็นสุข” ผลการศึกษา 1) สภาพการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านในเรื่องการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง เป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้ประสานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับหมู่บ้านมีความพร้อมที่จะเสียสละให้แก่ส่วนรวม มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อให้สมาชิกในหมู่บ้านช่วยเหลือกัน ชาวบ้านมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการลดรายจ่าย บางครัวเรือนไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ด้านการเพิ่มรายได้ ขาดตลาดรองรับผลผลิต การเกษตร ด้านการประหยัด เงินออมทรัพย์ค่อนข้างน้อย ด้านการเรียนรู้ คนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจที่จะสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีการปลูกป่าทดแทน และด้านการเอื้ออาทร คนร่วมกิจกรรมในชุมชนมีจำนวนน้อย 3) ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในได้แก่ บทบาทที่โดดเด่นของผู้นำ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การมีพุทธศาสนาและวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความสามัคคีในชุมชน การจัดเวทีชุมชน สภาพพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตทางการเกษตร ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และชุมชนภายนอก ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนส่งผลต่อความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคม จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารงานและด้านสังคมโดยประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2. ผลกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี พบว่า แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี มีด้านทั้งหมด 6 ด้าน และมีกิจกรรมการพัฒนา ทั้งหมด 18 โครงการ ซึ่งในงานวิจัยนี้พบว่ากิจกรรมการพัฒนาโครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของทีมงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนุช ตรีเนตร (2557) การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบว่าแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ คือ ควรมีการเปิดโอกาส

ให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และผู้ที่มีความสนใจ ได้เข้ามามีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสามารถขยายผลอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชนอื่น และเพื่อร่วมพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และมีการเพิ่มทักษะความรู้ สร้างแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ ๆ รวมถึงความรู้ในด้านการตลาดให้กับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการและสมาชิกที่ดำเนินปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถขยายผลอย่างต่อเนื่องสู่ชุมชนอื่นต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกมลภพ กิตติโสภโณ พระครูสุนทร มหาเจติยานุรักษ์ และตระกูล ชำนาญ (2561) ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในการพัฒนา ชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงบ้านโป่ง โดยภาพรวมมีคุณลักษณะที่ดีและมีภาวะผู้นำเหมาะสมในด้านผู้ประสานงาน ด้านบริหารสังคมและด้านบริหารโครงการ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามบทบาทผู้นำบ้านโป่ง หมู่ 4 ส่วนใหญ่พบว่า งานล่าช้า ขาดความต่อเนื่อง ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนกฤต ทวีสุทธิ และ บุษกร สุขแสน (2562) ศึกษาแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำสำหรับการจัดการตนเองของแกนนำสภาองค์กรชุมชนจังหวัดบึงกาฬ พบว่า แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแกนนำสภาองค์กรชุมชนสำหรับการจัดการตนเองจังหวัดบึงกาฬ ด้านการบริหารตนเอง ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง คุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรม บุคลิกภาพดี และมีความรู้ความสามารถ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ โครงการ/กิจกรรมการพัฒนา ตัวชี้วัด และการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของควรพัฒนา ส่งเสริม ให้ความรู้ในการเพิ่มศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านโครงสร้างกระบวนการทำงาน ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการบริหารงาน ด้านการบริหารตนเอง และ ด้านการบริหารสังคม ตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอสว่างคอม จังหวัดอุดรธานี เช่น จัดทำโครงการพัฒนา ภาวะผู้นำชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่องาน โครงการส่งเสริมให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาทีมงานให้มี

ประสิทธิภาพ และโครงการเพิ่มพูนทักษะการทำงานเป็นทีมผู้นำชุมชน และการวางแผน การแก้ไขปัญหา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามรูปแบบ โคก หนองนา โมเดล

เอกสารอ้างอิง

- การพัฒนาชุมชน. (2554). *คู่มือการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท ปีทีเอสเพรส จำกัด.
- จำรัส โคตะยนต์. (2554). ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข”. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 4(3): 527-538
- ธนภุต ทวีสุทธิ และ บุษกร สุขแสน. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับการจัดการตนเองของแกนนำสภาองค์กรชุมชนจังหวัดบึงกาฬ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 7(1): 34-48.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่9). กรุงเทพฯ ฯ : บริษัทสุวีรียาสาน จำกัด.
- พระกมลภพ กิตติโสภโณ, พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์ และตระกูล ชำนาญ. (2561). ภาวะผู้นำในการพัฒนาชุมชนต้นแบบตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง บ้านโป่ง ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 9(1): 94-109
- พัชนี ตูละ. (2561). ศักยภาพผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตและสังคม ในจังหวัดนราธิวาส. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(2): 74-86
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2554). *การพัฒนาองค์กรและกลไกการเคลื่อนไหวของระบบสังคมกับยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นอุดรธานี*. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ศุภนุช ตรีเนตร. (2557). *ความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังแสงใต้ ตำบลวังแสง อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*